

Vaxholms stads remissvar över betänkandet Nätt och jämnt – Likvärdighet och effektivitet i kommunsektorn, SOU 2024:50

Sammanfattning

Vaxholms stad är en skärgårdskommun som omfattar 70 öar varav 57 är bebodda med 11 863 invånare. Vaxholms stad är ett av landets få nettobidragsgivare i det kommunala utjämningsystemet. Bidraget uppgår till -94 miljoner kronor 2024 och föreslås öka till -111 miljoner kronor enligt betänkandet vilket vi vänder oss mot. Bidraget är omfattande och motsvarar 2,55 kronor i skatt och 14,2 procent i resultat. I grunden anser Vaxholms stad att det är positivt med ett utjämningsystem. Förutsättningar för välfärd och en fungerande samhällslig struktur ska vara likvärdiga oavsett var i landet man bor. Det är viktigt att beakta att det finns ambitions- och effektivitetsskillnader mellan landets kommuner. Kommuner med lägre kostnader ska inte straffas med hög utjämning. Utjämningsystemet bör utgå från att det är strukturella skillnader och skillnader i behov som ska kompenseras för och att detta grundas på opåverkbara faktorer. Det finns gränser för hur mycket en kommun kan hjälpa en annan utan att ekonomin och välfärden tar skada i den egna kommunen. När dessa gränser passeras behöver staten kliva in och ta ett större ansvar.

Vaxholms stad anser att;

- "Ö-faktorn" ska införas i samtliga gleshetsmodeller.
- Gränsvärdet för "Ö-faktorn" på 1 500 invånare på öar utan broförbindelse ska höjas.
- En gräns för hur mycket som utjämnas i LSS-utjämningen ska införas.
- Dubbelkompensationen genom att införa socioekonomisk komponent i grundskolemodellen ska tas bort.
- Inkomstutjämningen ska finansieras av staten i sin helhet.
- Ett bidrag för VA-verksamheten som kompenserar för skärgårdskommunernas merkostnader ska införas.

Den nya gleshetsvariabeln (avsnitt 6.2.2)

Den nya gleshetsvariabeln påverkar Vaxholms stads utfall negativt jämfört med nuvarande gleshetsmodell. Vi är dock positiva till att den nya gleshetsvariabeln har kompletterats med en "ö-faktor" som mäter andelen invånare på öar utan broförbindelse. Måttet har en betydelse för att jämma ut skärgårdskommunernas merkostnader för välfärdstjänster till öar utan broförbindelse. Det som är negativt är att "ö-faktorn" endast föreslås införas i utjämningen för grundskolemodellen. Vi vill att "ö-faktorn" även ska införas i modellerna som utjämnar för äldreomsorg, förskola, gymnasieskola och räddningstjänst då skärgårdsmiljö med många öar medför ökade kostnader även inom dessa verksamhetsområden. Speciellt inom äldreomsorgen ser vi stora kostnader till följd av långa restider, transportkostnader och personalkostnader. Kostnaderna för dessa insatser är så pass höga att privata aktörer inte vill åta sig brukare boende på öar utan broförbindelse. Vi har även svårt att förstå varför öar med fler än 1 500 invånare exkluderas från "ö-faktorn" och om skärgårdskommunerna skulle gynnas

eller missgynnas av en högre gräns. Merkostnaderna för skärgårdskommuner upphör inte bara för att invånarantalet överstiger 1 500 invånare per ö utan snarare tvärtom.

LSS- utjämnningen (avsnitt 9)

Ett problem med LSS-utjämnningen, som även utredningen konstaterar, är att kommuner kan påverka utfallet. När en kommun beviljar en insats enligt LSS tjänar man på utjämnningen på bekostnad av någon annan.

Våra erfarenheter säger att ambitionsnivån i en kommun påverkar hur en kommun väljer att bevilja insatser inom LSS. Brukare söker insatser, tjänstepersoner utreder brukarens behov och beviljar insatser. Vissa följer lagen mer strikt och beviljar mindre medan andra tolkar lagen mer generöst och beviljar mer. Man kan antingen välja en mindre omfattande och mindre kostsam insats eller en mer omfattande och dyr insats för liknande behov. Ambitionsnivån i beviljandet av insatser kan komma från tjänstepersonerna direkt eller genom påverkan från invånare, politiker och intresseorganisationer. Överetablering av LSS-bostäder i en kommun kan också påverka valet av insats.

Vid en jämförelse över kommunernas insatser enligt LSS ser vi stora skillnader i hur mycket LSS som beviljas och vilka typer av insatser som beviljas i olika kommuner. Om en kommun beviljar för mycket insatser antingen medvetet eller omedvetet utnyttjas utjämningsystemet. Skillnaderna är stora bland landets kommuner. Den som tjänar mest på LSS-utjämnningen får 6 745 kr/invånare medan den som förlorar mest betalar -5 428 kr/invånare, en differens på 12 173 kr/invånare. Syftet med utjämningsystemet är att skapa likvärdiga ekonomiska förutsättningar för att bedriva verksamhet enligt LSS. Systemets påverkningsbarhet leder till att systemets syfte sätts ur spel. Systemets utformning leder till att kostnaderna ökar och likvärdigheten att bedriva verksamhet enligt LSS minskar.

Med bakgrund av det som beskrivs ovan tycker vi att LSS-utjämnningen ska ha en gräns för hur mycket som utjämnas. Det skulle exempelvis kunna utformas som nuvarande personalkostnadsindex där man kompenserar för 70% av överskjutande del för att minska skillnader i effektivitet och politiska ambitioner.

Dubbelkompensation genom socioekonomisk komponent i grundskolemodellen (avsnitt 6.4)

En ny ersättning för socioekonomi föreslås i grundskolemodellen. Vaxholm är en socioekonomisk stark kommun. Vi förstår att sämre socioekonomi kan innebära ökade kostnader i grundskolan. Vi är dock emot den dubbelkompensation som uppstår när en socioekonomisk komponent införs i grundskolemodellen. Kommittén understryker synnerligen nogsamt i utredningen att förslaget om socioekonomisk komponent i grundskolemodellen enbart kan genomföras om det inte skapas någon överlappning mellan en socioekonomisk komponent i delmodellen och statsbidraget för stärkt kunskapsutveckling. Detta är ett villkor som måste vara uppfyllt även framgent menar kommittén för att en socioekonomisk komponent ska vara motiverad. Det kriteriet är dock osannolikt över tid med tanke på återkommande förändringar som Skolverket och riksdagen genomfört i statsbidraget. Den förra utjämningsutredningen sade därför nej på grund av denna risk för dubbel kompensation. Men denna utredning har nu landat i helt motsatt uppfattning utifrån samma underlag och situation. Vaxholms stad vill därför att den nya socioekonomiska komponenten i grundskolemodellen tas bort för att förhindra en dubbelkompensation.

Statlig finansiering av inkomstutjämningen i sin helhet (avsnitt 5)

Om kommunens skattekraft överstiger 115 procent av riksgenomsnittet betalas en avgift. Om skattekraften understiger detta erhålls ett bidrag. Gränsen föreslås höjas till 116 procent i betänkandet. Största delen av finansieringen upp till garantinivån görs av staten och resterande del av de 16 kommuner i landet som har en skattekraft som överstiger garantinivån. Vaxholm anser att hela finansieringen av inkomstutjämningen ska ske av staten.

Utredningen skriver att de inte hittat evidens som visar på att inkomstutjämningen har tillväxthämmande effekter på skattekraften. Den teoretiska och logiska tankegången säger dock något helt annat.

För att öka skattekraften kan kommunen exempelvis aktivt jobba med utbildningsinsatser och insatser för att få arbetslösa i arbete. Detta görs i Vaxholm genom specialinrättade tjänster som aktivt jobbar med invånarna, den kommunala organisationen och näringslivet i den egna- och närliggande kommuner. Kommunen kan också attrahera företag och därigenom skapa arbetstillfällen till sina invånare och till andra invånare i regionen. Den ökade skattekraften får sedan positiva effekter på den egna kommunen och på andra kommuner i regionen genom exempelvis ökad konsumtion, ökad trygghet, förbättrad hälsa och minskade bidrag osv. Det är inte enbart marknadspolitiska insatser som behövs för att skapa tillväxt utan allt från skola, vård- och omsorg, trygghet, infrastruktur och samarbete med kommunerna i regionen och myndigheter spelar roll. Genom produktivetsfrämjande åtgärder gynnas både kommunen, regionen och landet.

Vaxholms stad anser att inkomstutjämningen framförallt är en statlig angelägenhet och bör finansieras av staten i sin helhet.

Utjämningsystem för skärgårdskommunernas merkostnader i VA-verksamheten

VA-kostnader slår olika mot olika kommuner baserat på kommunernas förutsättningar. Skärgårdskommunernas förutsättningar och merkostnader är extra tydligt i VA-verksamheten. Dessa merkostnader blir i praktiken som en dold skatt för invånarna som de bekostar via VA-kollektivet.

Olika kommuner har olika stor kundbas, något som påverkar intäktsunderlaget. Ju fler som delar på nödvändiga kostnader för exempelvis anläggningar, ledningar och personal, desto lägre kostnader blir det utslaget per kund. En kommun kan påverka sin kundbas genom att exploatera i sin kommun. Dock har Vaxholm begränsningar i hur vi kan exploatera. Stora delar av kommunen berörs av strandskydd, andra delar berörs av kulturmiljöskydd som begränsar exploatering. Det finns alltså nationella förutsättningar som påverkar kommunen negativt när det gäller VA-ekonomi.

Avstånden i en kommun påverkar VA-kostnaderna genom exempelvis ledningslängd för en ansluten kund. Långa avstånd ger högre kostnader per kund. Här har skärgårdskommuner mer begränsande förutsättningar eftersom man behöver lägga sjöledning mellan öarna utan att kunna ansluta kunder längs denna ledning. Att jämföra med en landsbygdsledning där man i alla fall teoretiskt skulle kunna bygga längs den och nyttja hela ledningslängden.

Dessutom är berg och gammal sjöbotten bland de dyraste marktyperna att bygga VA i, en skärgårdskommun består i regel av detta.

Vi förstår att ett fullt ut genomarbetat utjämningsystem som omfattar hela landets VA-verksamhet inte kan tas fram på kort tid. Det är däremot väldigt angeläget för Vaxholm och andra skärgårdskommuner att något görs snabbt, här och nu. Vaxholms förslag är att ett strukturbidrag införs som riktar sig mot skärgårdskommunernas merkostnader för VA-verksamheten.

§ 147 Remissvar till Nätt och jämnt – Likvärdighet och effektivitet i kommunsektorn (SOU 2024:50)

Kommunstyrelsens beslut

Vaxholms stads remissvar över betänkandet SOU 2024:50 Nätt och jämnt- Likvärdighet och effektivitet i kommunsektorn godkänns.

Ärendebeskrivning

Finansdepartementet har remitterat SOU 2024:50 Nätt och jämnt – Likvärdighet och effektivitet i kommunsektorn till samtliga kommuner.

Vaxholms stad är ett av landets få nettobidragsgivare i det kommunala utjämningsystemet. Bidraget uppgår till -94 miljoner kronor 2024 och föreslås öka till -111 miljoner kronor enligt betänkandet. Bidraget är omfattande och motsvarar 2,55 kronor i skatt och 14,2 procent i resultat. I grunden anser Vaxholms stad att det är positivt med ett utjämningsystem. Förutsättningar för välfärd och en fungerande samhällslig struktur ska vara likvärdiga oavsett var i landet man bor. Det är viktigt att beakta att det finns ambitions- och effektivitetsskillnader mellan landets kommuner. Kommuner med lägre kostnader ska inte straffas med hög utjämning.

Utjämningsystemet bör utgå från att det är strukturella skillnader och skillnader i behov som ska kompenseras för och att detta grundas på opåverkbara faktorer.

Förvaltningen har tagit fram ett förslag till svar på remissen och föreslår att kommunstyrelsen beslutar att Vaxholms stads remissvar över betänkandet SOU 2024:50 Nätt och jämnt-Likvärdighet och effektivitet i kommunsektorn godkänns.

Yrkanden

Peter Lindqvist (M), Michael Baumgarten (L), Kjetil Rindal (KD) och Anna-Lena Nordén (WP) yrkar bifall till kommunstyrelsens arbetsutskotts beslutsförslag.

Malin Forsbrand (C) och Catarina Baldo Zagadou (LVD) yrkar avslag till kommunstyrelsens arbetsutskotts beslutsförslag.

Proposition

Ordföranden konstaterar att två förslag till beslut föreligger.

Ordföranden ställer proposition på de båda yrkandena var för sig och finner bifall till kommunstyrelsens arbetsutskotts beslutsförslag.

Votering begärs och verkställs

Voteringsproposition

Ordföranden föreslår och får följande voteringsproposition godkänd av kommunstyrelsen:

Ja röstar: den som bifaller kommunstyrelsens arbetsutskotts beslutsförslag.
Tina Runhem (M), Sara Strandberg (V), Anna-Lena Nordén (WP), Peter Lindqvist (M),
Michael Baumgarten (L), Kjetil Rindal (KD), Anders Garstål (S), Per-Håkan Öström
(WP), Daga Bäfverfeldt (WP)

Nej röstar: den som avslår kommunstyrelsens arbetsutskotts beslutsförslag.
Malin Forsbrand (C), Catarina Baldo Zagadou (LVD)

Omröstningsresultat

Ordföranden finner att kommunstyrelsen med 9 ja-röster mot 2 nej-röst bifaller kommunstyrelsens arbetsutskotts beslutsförslag.

Reservationer

Malin Forsbrand (C) reserverar sig skriftligt mot beslutet till förmån för eget yrkande (bilaga 1 till protokollet).

Handlingar

Protokollsutdrag AU 2024-10-09/ §54
Tjänsteutlåtande, 2024-10-02
Vaxholms stads remissvar över betänkandet SOU 2024:50 Nätt och jämnt-
Likvärdighet och effektivitet i kommunsektorn, 2024-10-02
Remiss av SOU 2024:50 Nätt och jämnt - Likvärdighet och effektivitet i
kommunsektorn , svar senast 8 nov 2024
Remissmissiv Nätt och jämnt - Likvärdighet och effektivitet i kommunsektorn

Kopia på beslutet till

För åtgärd:

fi.remissvar@regeringskansliet.se och med kopia till
fi.ofa.k.remiss@regeringskansliet.se. Ange diarienummer Fi2024/01521 och
remissinstansens namn i ämnesraden på e-postmeddelandet.

För kännedom:

Koray Kahruman, klk

Centerpartiet

VAXHOLM

Kommunstyrelsen 2024-10-24

RESERVATION REMISSVAR TILL NÄTT OCH JÄMNT

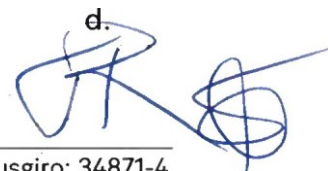
Vaxholms politiska styre uttrycker i sitt remissvar till Nätt och jämnt - Likvärdighet och effektivitet i kommunsektorn (SOU 2024:50) ett antal ståndpunkter vilka vi inte kan ställa oss bakom och vi reserverar oss därför mot beslutet.

Vi tror på ett inkomstutjämningsystem för en likvärdig tillgång till välfärd i hela landet men det är viktigt att det är rättvist, lättöverskådligt och transparent. Det är det inte i nuvarande förslag.

Vaxholm blir fortsatt en nettoinbetalare i systemet. Det kunde vara rimligt ifall våra behov och kostnader vägts likvärdigt med övriga kommuner men avsaknaden av ö-perspektiv gör att våra merkostnader för att bedriva välfärd; äldreomsorg, skolor, förskolor, skolresor, färdtjänst med mera på olika öar inte värderas som en ökad kostnad i utjämningsystemet. Våra ökade kostnader för välfärd utifrån att vår kommun består av många olika öar är inget som beaktas i utredningen. Detta förutom inom ett område, grundskola. Detta behöver förändras för att omfatta också andra kommunala verksamheter.

Utjämningsystemet behöver också ta hänsyn till ökade kostnader för vatten, avlopp och avfall för kommuner som består av öar. Alla kommuner har krav på sig att bygga ut allmänt VA, vilket kostar betydligt mer för glesa kommuner och ö-kommuner. Detta behöver på något sätt kompenseras i utjämnningen. Så långt är vi av samma åsikt som det politiska styret i Vaxholm och vi i Centerpartiet i Vaxholm har också drivit denna linje i olika nationella forum.

Men vi vänder oss också emot punkter i styrets remissvar. Att Inkomstutjämnningen ska finansieras av staten i sin helhet innebär att inga kommuner eller regioner ska vara nettobetalare till systemet. Det innebär i sin tur att ingen utjämning görs för de kommuner som har låga behov (alltså många skattebetalare, få äldre och barn) och de som har höga behov (en åldrande befolkning, gleshet, invånare med lägre löner etc.). Det innebär att man skapar incitament för en kommun med redan hög andel höginkomsttagare att attrahera främst höginkomsttagare. Det leder i sin tur till ökad segregation. Ett system som enbart förlitar sig på statlig finansiering riskerar dessutom att bli mer av ett statligt bidragssystem som kan förändras beroende på vilken regerings ambitioner som får styra. Ett utjämningsystem behöver vara hållbart över ti

Centerpartiet

VAXHOLM

Styret gör vidare argument att trots att utredaren inte hittat bevis för att inkomstutjämnningen har tillväxthämmande effekter på skattekraften, så tycker man att det borde vara så - och därför är så. Om styret vill göra gällande att man vet bättre än en utredning på 1022 sidor som tagit flera år att ta fram, så kan det vara lämpligt att lägga fram varför så är fallet. Annars blir den här typen av argumentation bara en strid mellan Stockholmskommuner och övriga landet, vilket ingen vinner på. En saklig debatt för ett så rättvist system som möjligt vinner alla på.

Vidare anser styret att en socioekonomisk komponent i grundskolemodellen inte ska införas. Även här är vi av annan åsikt och instämmer med kommittén som tar fasta på de olika syften som kunskapsbidraget respektive en socioekonomisk komponent i kostnadsutjämnningen har. Syftet med kunskapsbidraget är inte ta över kommunernas egna kostnader för kompensatoriska insatser utan att stimulera utökade insatser i skolan. Vi stödjer initiativ som ökar den totala finansieringen av skolan, särskilt i socioekonomiskt svagare områden. Det gagnar samhället i stort.

Malin Forsbrand (C), ledamot
Fredrik Östman (C), ersättare

